



Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

MS ./ riksåklagaren angående ofredande m.m.

(Hovrätten för Västra Sveriges dom 2020-03-23 i mål B 5538-19)

Högsta domstolen har beslutat att riksåklagaren ska svara skriftligen på överklagandet. Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Enligt min mening finns det inte skäl att meddela prövningstillstånd i målet.

Bakgrund

Åtalet

MS åtalades för sexuellt ofredande alternativt olaga hot. I tingsrätten påstod åklagaren att MS i tjänst som sjuksköterska hotat sin kollega JA genom att uttala att han skulle kunna våldta henne när han ville eller liknande ord med samma innebörd. Uttalandet påstods kunna förväntas kränka JAs sexuella integritet och framkalla allvarlig fruktan för hennes säkerhet till person. MS påstods ha begått gärningen med uppsåt.

JA yrkade skadestånd med 7 000 kronor avseende kränkning.

Tingsrättens dom

Tingsrätten frikände MS.

I tingsrätten förnekade MS brott men medgav att han uttalat sig som åklagaren påstått. Han bestred målsägandens skadeståndsyrkande men godtog 5 000 kronor som skäligt i och för sig.

Av tingsrättens domskäl framgår att de personer som hörts i målet varit överens om att MS uttalat sig på det sätt som åklagaren påstått. Vidare stod det helt klart att JA tagit illa vid sig av vad MS yttrat till henne. Tingsrätten uttalade vidare att yttrandet, oavsett hur olämpligt och kränkande det än har varit, måste

ses i det sammanhang det yttrats. Vidare måste beaktas vad MS haft för avsikt med yttrandet. Tingsrätten fortsatte på följande sätt.

Det har kommit fram att det var en hård jargong på arbetsplatsen med sexuella anspelningar i vart fall från MSs sida. På det sätt och i det sammanhang som uttalandet gjordes kan det inte ha varit fråga om ett hot om brott som varit ägnat att framkalla fruktan för målsägandens säkerhet till person. Det är således inte fråga om ett olaga hot.

En gärning där någon blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet kan dömas för sexuellt ofredande. För att ett agerande ska vara ägnat att kränka offrets sexuella integritet måste handlandet ha en tydlig sexuell inriktning eller prägel. Det innebär att det finns ett krav på en kvalificering av det sexuella inslaget. Om någon fysiskt antastar någon eller utsätter någon annan för störande kontakter eller annat hänsynslöst agerande döms, om gärningen var ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt, för ofredande. Det ena brottet är ett sexualbrott där skyddsintresset är den enskildes sexuella integritet medan ofredande är ett fridsbrott genom vilket den enskilde skyddas mot gärningar som är fridsstörande.

Det handlande som åklagaren menar utgör sexuellt ofredande är att MS genom att uttala att han skulle kunna våldta målsäganden när han ville kunde förväntas kränka hennes sexuella integritet. Även om MS uttalat sig så anser tingsrätten att det inte finns någon tydlig sexuell inriktning eller prägel vid agerandet. Hans agerande är, enligt tingsrättens mening, mer att se som ett ofredande genom att MS agerat hänsynslöst mot målsäganden och kränkt hennes frid.

MS ska därför frikännas.

Eftersom MS frikändes ogillades JAs skadeståndsyrkande.

Hovrättens dom

Åklagaren överklagade tingsrättens dom och yrkade att hovrätten skulle döma MS för sexuellt ofredande, alternativt olaga hot, eller enligt 4 kap 7 § brottsbalken för ofredande. Samtidigt justerades gärningsbeskrivningen på så sätt att uttalandet i vart fall varit hänsynslöst och ägnat att kränka JAs frid på ett kännbart sätt.

JA yrkade att hovrätten skulle bifalla hennes skadeståndstalan.

MS motsatte sig ändring av tingsrättens dom. Vid en fällande dom vitsordade han kränkningersättning om 5 000 kronor.

Hovrätten ändrade tingsrättens dom och dömde MS för ofredande till 30 dagsböter. Vidare förpliktades MS att till JA betala skadestånd med 5 000 kronor. En av hovrättens ledamöter var skiljaktig och ville döma MS för sexuellt ofredande till 50 dagsböter.

Hovrätten fann utrett att MS, när han tjänstgjorde som sjuksköterska, gjorde det uttalande till undersköterskan JA som åklagaren påstått.

På de skäl som tingsrätten angett fann även hovrätten att MSs uttalande inte utgjorde olaga hot. Hovrätten konstaterade att den döms för sexuellt ofredande som ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka offrets sexuella integritet. Handlingen ska alltså typiskt sett duga för att kränka offrets sexuella integritet. Offrets egen uppfattning av vad som är kränkande har ingen avgörande betydelse och inte heller gärningsmannens personliga syfte med handlingen är avgörande för straffbarheten. Något krav på att gärningen ska ha syftat till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift kan följaktligen inte ställas upp. Hovrätten fortsatte enligt följande.

Det har i praxis iakttagits särskild försiktighet vid bedömningen av om verbala kränkningar ska bedömas som sexuellt ofredande. I rättsfallet NJA 1997 s. 359 fann Högsta domstolen att de ord, med tydlig sexuell innebörd, som fällts var kränkande men att gärningsmannen med beaktande av omständigheterna under vilka uttalandena gjordes inte hade uppträtt på ett uppenbart sedlighetssårande sätt. Synen på kränkningar med sexuell innebörd i allmänhet kan visserligen med fog antas vara strängare i dag än tidigare och därmed anses som ett större intrång i den enskildes sexuella integritet än vid tidpunkten för Högsta domstolens prövning. Räckvidden av lagstiftningen om sexuellt ofredande kan dock inte bedömas ha ändrats på något sätt som medför att den straffrättsliga synen på verbala kränkningar ändrats i något beaktansvärt avseende (se prop. 2004/05:45 s. 148 ff.; jfr prop. 2012/13:111 s. 52 ff.; jfr även SOU 2010:71 s. 378). Inte heller har rättsläget i det avseende som nu är aktuellt förändrats genom Högsta domstolens praxis.

MS har visserligen uttalat sig i sexuella termer till JA på ett hänsynslöst sätt. Hovrätten instämmer dock i tingsrättens bedömning att uttalandet i sig, under de förhållanden det gjordes, inte haft sådan sexuell inriktning eller prägel att det kan anses ha varit ägnat att kränka hennes sexuella integritet. Som också tingsrätten funnit ska således inte heller åtalet för sexuellt ofredande bifallas.

MSs uttalande har dock utgjort ett sådant hänsynslöst agerande som varit ägnat att kränka JAs frid på ett kännbart sätt. Han har alltså gjort sig skyldig till ofredande.

Hovrätten konstaterade att MS vid den utgångs prövningen av åtalet fått hade godtagit att betala kränkningersättning om 5 000 kronor. Enligt hovrätten översteg skälig ersättning inte det beloppet.

Hovrättens skiljaktiga ledamot uttalade bl.a. följande.

Det aktuella uttalandet fälldes på en arbetsplats, av en person med högre utbildning än den person som uttalandet riktades mot. Uttalandet fälldes under ett nattpass då den tilltalade och målsäganden tillsammans skulle arbeta med patienter i en viss sal på intensivvårdsavdelningen och då personalstyrkan var reducerad. Uttalandet fälldes i ett trångt utrymme och riktades direkt mot målsäganden.

Vidare har ordet våldtäkt en mycket grov klang, oavsett det exakta sammanhang i vilket det används. Ett uttalande i vilket det, om än hypotetiskt, framgår funderingar kring att våldta en annan person och vad som i så fall skulle hända innebär enligt min mening att uttalandet har en sådan tydlig sexuell inriktning eller prägel som krävs. Uttalandet är därmed ägnat att kränka mottagarens sexuella integritet.

Överklagandet

MS har överklagat hovrättens dom och yrkat att Högsta domstolen ska frikänna honom från ansvar och ogilla skadeståndsyrkandet. Enligt MS har han inte gjort sig skyldig till ofredande och målsäganden har under inga omständigheter rätt till skadestånd.

Enligt MS hade han och JA utvecklat en relation och pratade öppet om sina personliga förhållanden sedan tidigare. Det var också känt att MS var homosexuell och att han skämtat på liknande sätt tidigare, vilket bottnade i en jargong. Ingen på arbetsplatsen hade tidigare påtalat för honom att hans uttalanden var opassande eller bett honom sluta. Enligt MS hängde en stor del av det obehag JA kände ihop med vad hon tidigare erfarit, omständigheter han inte kände till. JA har förstått att uttalandet var ett skämt och inte allvarligt menat. Även om hon känt obehag är det en markant skillnad mellan att bli hotad och höra en kollega dra ett osmakligt skämt. Enligt MS gick han för långt i sitt skämt, men det var fortfarande ett skämt. Hans uttalande uppfyller inte kriterierna för att det ska vara fråga om ett ofredande.

Med hänsyn till omständigheterna och vid en jämförelse med gällande praxis, anser MS att det inte är fråga om en så allvarlig kränkning att det berättigar till skadestånd.

När det gäller frågan om prövningstillstånd uttalar MS att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen dels för rättssäkerhetens skull klargör hur skämtsamma uttalanden ska bedömas, dels klargör när målsäganden har rätt till skadestånd vid ofredanden. Enligt MS finns det också synnerliga skäl för prövningstillstånd. Vilka dessa skäl skulle vara anges emellertid inte.

Grunder

Sexuellt ofredande

Bestämmelsen

Enligt 6 kap. 10 § första stycket brottsbalken döms den för sexuellt ofredande som, i annat fall än som avses i de föregående paragraferna i kapitlet, sexuellt berör ett barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd.

Av paragrafens andra stycke framgår att detsamma gäller den som (1) blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller (2) annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet.

Förarbetsuttalanden

Den variant av sexuellt ofredande som åtalet i det nu aktuella målet gäller avser att genom ord eller handlande ofreda en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet (6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken). Vid brottsbalkens tillkomst återfanns motsvarande bestämmelse i 6 kap. 6 § andra stycket och benämndes otuktigt beteende. För ansvar enligt den bestämmelsen krävdes att gärningsmannen genom ord eller handling som uppenbart sårade tukt och sedlighet uppträdde anstötligt mot annan.

Straffrättskommittén uttalade att det för bedömningen av om en handling var att anse som sedlighetssårande var av betydelse mot vem den företogs. En och samma handling kunde t.ex. anses sedlighetssårande om den ägt rum inför en minderårig, medan så inte behövde vara fallet om den ägt rum inför en vuxen. Kommittén uttalade vidare att uppfattningen om vad som är sedlighetssårande naturligen också kan växla med tids- och miljöförhållanden. De praktiskt mest betydelsefulla av de fall som avsågs med stadgandet angavs vara exhibitiva åtgärder och sedlighetssårande beröring av minderårig (se NJA II 1962, s. 187).

Bestämmelsen om sexuellt ofredande i 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken fick sin nuvarande lydelse vid de omfattande ändringar av 6 kap. brottsbalken som genomfördes 2005. Syftet med lagändringarna var att öka skyddet mot sexuella kränkningar och att förstärka den sexuella integriteten och självbestämmanderätten. I propositionen uttalas att det inte får råda någon som helst tvekan om att grundsynen bakom regleringen av sexualbrotten ska präglas av inställningen att varje människa har rätt att själv bestämma över sin egen kropp och sexualitet och har en ovillkorlig rätt att vara fredad från oönskade angrepp som kränker denna rätt (se prop. 2004/05:45 s. 1 och 21 f.).

Under lagstiftningsarbetet diskuterades att utvidga tillämpningsområdet för sexuellt ofredande. 1998 års sexualbrottskommitté hade föreslagit att brottet i större utsträckning än tidigare skulle omfatta yttranden med sexuell anspelning samt även vissa förfaranden av sexuell natur som omfattades av straffbestämmelsen i 4 kap. 7 § brottsbalken om ofredande. Kommitténs förslag kom emellertid inte att genomföras. I propositionen uttalades i detta avseende bl.a. följande (se a. prop. s. 87 f.).

Enligt kommitténs förslag bör således den dömas för sexuell kränkning respektive sexuell kränkning av barn som utsätter en person eller ett barn för ett beteende som kan kränka personens eller barnets sexuella integritet. Avgörande för straffbarhet bör således enligt kommitténs förslag vara om gärningsmannens beteende i ord eller handling typiskt sett utgör en kränkning av offrets sexuella in-

tegritet. Frågan om gärningsmannen handlat i syfte att söka reta eller tillfredsställa sin sexualdrift bör emellertid inte längre vara styrande för straffbarheten. Om kommitténs förslag genomförs skulle till sexuellt ofredande räknas även handlingar som i dag betraktas som förolämpning enligt 5 kap. 3 § brottsbalken och ofredande enligt 4 kap. 7 § brottsbalken.

Regeringen delar åsikten att användandet av yttranden med sexuell anspelning eller könsord ofta framstår som både anstötligt och på många sätt olämpligt. Det går emellertid inte att komma i fråga om användandet av könsord eller andra yttranden med sexuella påståenden i dag inte sällan sker i helt andra syften än rent sexuella, t.ex. som svordomar eller för att kränka personer i största allmänhet. Även om det givetvis finns anledning att se allvarligt på en utveckling där språkbruket i samhället allmänt sett blivit råare kan det enligt regeringens mening starkt ifrågasättas om en kriminalisering inom ramen för 6 kap. brottsbalken är rätt sätt att angripa det problemet. Visserligen fungerar bestämmelsen om sexuellt ofredande i 7 § tredje stycket redan i dag som ett slags uppsamlingsparagraf i förhållande till de tidigare i kapitlet upptagna bestämmelserna. Bestämmelsen bör emellertid ses mot bakgrund av det sammanhang där den förekommer i brottsbalken, dvs. som ett straffrättsligt skydd för enskilda personer mot övergrepp av sexuell slag. Det innebär att bestämmelsen bör avgränsas till att träffa handlingar som har en sexuell inriktning på så sätt att de syftar till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift. Att låta bestämmelsen om sexuellt ofredande träffa även handlingar eller uttalanden som inte har något sådant syfte skulle leda till en alltför omfattande kriminalisering enligt bestämmelsen och medföra oklarheter i fråga om gränsdragningen mellan 6 kap. brottsbalken och andra straffbestämmelser.

Enligt propositionen borde bestämmelsen således avgränsas till att träffa handlingar som har en sexuell inriktning på så sätt att de syftar till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift. Från tidigare praxis nämndes att det ansetts straffbart att dels beröra en 15-årig flickas bröst, dels försöka dra ner blixtlåset på hennes byxor. Vidare uttalades att vissa ovälkomna närmanden mot vuxna personer t.ex. att en man på gatan klappar en passerande kvinna i rygglutet eller smeker henne på kinden regelmässigt torde falla utanför bestämmelsen om sexuellt ofredande och i stället bedömas som ofredande. Bestämmelsen i andra stycket angavs uttrycka en objektiv norm. För straffansvar är det alltså tillräckligt att det sätt på vilket handlingen utförs typiskt sett leder till att personens sexuella integritet kränks. Det behöver således inte i det enskilda fallet bevisas att personens sexuella integritet verkligen har kränkts eller att personen känt obehag. Självfallet måste dock hänsyn tas till situationen i dess helhet (se a. prop. s. 88 ff.).

I författningskommentaren uttalades att liksom tidigare träffar bestämmelsen om sexuellt ofredande endast sådana handlingar som har en sexuell inriktning genom att de på något sätt syftar till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift. Det kränkande kan bestå i ord eller handlande. Yttranden med sexuell innebörd, riktade till en annan person, föranleder inte nödvändigtvis ansvar. En förutsättning för straffansvar angavs vara att yttrandena har en tydlig sexuell inriktning. Som ett exempel nämndes tydliga sexuella kontakter per

telefon eller e-post. Vidare sammanfattades vad som krävs för att ett handlande ska vara "ägnat att kränka personens sexuella integritet" på följande sätt (se a. prop. s. 149 f.).

Avgörande för straffansvar är att handlingen utförs på ett sätt som är "ägnat att kränka personens sexuella integritet". Härmed skall förstås att det är tillräckligt att handlingen typiskt sett är sådan att offrets sexuella integritet kränks. Det behövs således inte i det enskilda fallet bevisas att integriteten verkligen har kränkts. I subjektivt hänseende krävs inte heller något syfte från gärningsmannens sida att kränka offrets sexuella integritet. Det är tillräckligt att gärningsmannen har uppsåt beträffande de faktiska omständigheter som utgör underlag för domstolens värdering av frågan om de varit ägnade att kränka offret på ett sådant sätt. Vilka handlingar som uppfyller det angivna kriteriet får bedömas utifrån samtliga omständigheter. För frågan om en viss handlingens egenskap som sexuellt kränkande kan det vara av betydelse mot vem den företas. Uppfattningen av vad som är en kränkning av den sexuella integriteten kan också växla med tids- och miljöförhållanden.

2008 års sexualbrottsutredning föreslog att tillämpningsområdet för 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken skulle utsträckas genom att det inte längre skulle krävas att handlingen på något sätt syftade till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift. Anledningen till detta var att det fanns uppgifter om att utrymmet för att döma för sexuellt ofredande hade blivit mindre jämfört med före 2005 års reform. Förslaget kom emellertid inte att genomföras. I propositionen konstaterades att utredningens förslag innebar att till bestämmelsen skulle komma att räknas inte bara sådana handlingar som i nuläget bedöms som ofredande, utan också vissa förfaranden som bedöms som misshandel eller förolämpning. Även om det finns anledning att se allvarligt på förfaranden av sådant slag kunde det enligt regeringens mening ifrågasättas om en kriminalisering inom ramen för 6 kap. brottsbalken är rätt sätt att hantera dessa. Utredningens förslag ansågs väcka frågor av systematisk karaktär både i förhållande till övriga brott i 6 kap. men också i förhållande till andra brott i brottsbalken. Då konsekvenserna av förslagen inte hade analyserats i tillräcklig utsträckning ansåg regeringen att utredningens förslag inte borde genomföras. Bestämmelsen angavs även fortsättningsvis endast komma att träffa sådant handlande som haft en tydlig sexuell inriktning. Det ska alltså hos gärningsmannen ha funnits ett sexuellt intresse med handlandet. Därmed kommer sådana fall av ofredande genom ord eller handlande som gärningsmannen begår av helt andra skäl, t.ex. för att se hur ett offer reagerar i en viss situation eller för att rent allmänt kränka eller skada ett offer, att falla utanför bestämmelsen. Sådana fall kommer i stället att hanteras enligt andra straffbestämmelser som t.ex. ofredande eller misshandel. (se prop. 2012/13:111 s. 53 ff.).

Praxis

I NJA 1997 s. 359 var frågan om en manlig officer hade gjort sig skyldig till sexuellt ofredande genom att fälla vissa uttalanden till en kvinnlig värnpliktig. Officern hade dels kallat den värnpliktiga för hora, dels uttalat: "Har du varit

inne på toaletten och knullat?”. Högsta domstolen fann att officeren inte hade gjort sig skyldig till sexuellt ofredande. Därvid uttalades följande.

De yttranden som Magnus L åtalats för innehåller visserligen ord med en tydlig sexuell innebörd. De kan också i en mer allmän mening framstå som anstötliga. Bedömningen av vad som skall anses ligga i de i BrB:bestämmelsen använda uttrycken uppenbart sedlighetssårande och anstötligt måste emellertid rimligen färgas av det ovan redovisade sammanhang i vilket brottsbeskrivningen förekommer i BrB. Det anses också att bedömningen av om en viss handling är sedlighetssårande kan bero på mot vem den företas, t ex om det är en vuxen eller ett barn, och växla med tids- och miljöförhållandena (BrB:kommentaren 1, 6 uppl s 298).

Av utredningen framgår att Magnus L riktade yttrandena till en vuxen person och att han gjorde det som ett led i en tillrättavisning av en underställd värnpliktig, som Magnus L ansåg inte hade reglementsenligt ordnad klädsel. Vad som framkommit kan inte anses visa att förhållandena, i belysning av det nyss anförda, varit sådana att den sexuella karaktären hos yttrandena skall föranleda bedömningen att Magnus L med dessa har uppträtt på ett uppenbart sedlighetssårande sätt i den mening som avses i BrB:bestämmelsen.

Officeren ansågs inte heller med sina yttranden ha gett uttryck för en sådan hänsynslöshet som fordras för att gärningen skulle kunna rubriceras som ofredande enligt 4 kap 7 § BrB.

I NJA 2016 s. 129 dömde Högsta domstolen en person (V.D.) för sexuellt ofredande. Denne hade upprepade gånger försökt förmå en flicka (N.L.), som ännu inte fyllt 18 år, att ha sexuellt umgänge med honom mot ersättning. Högsta domstolen uttalade bl.a. följande.

13. Ett bifall till åtalet förutsätter också att V.D. kan anses ha ofredat N.L. på ett sätt som är ”ägnat att kränka hennes sexuella integritet”. Uttrycket tar sikte på sådana ord och handlingar som har en sexuell inriktning genom att de på något sätt syftar till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift. Yttranden kan vara straffbara om de har en tydlig sexuell inriktning. Ett straffrättsligt ansvar enligt den nu aktuella bestämmelsen är alltså knutet till att det har funnits ett sexuellt intresse hos gärningsmannen. (Se prop. 2004/05:45 s. 88 och 149 samt prop. 2012/13:111 s. 55.)

14. V.D:s handlande har haft en klar sexuell inriktning. N.L. har tydligt avböjt hans förslag och därmed visat att hon tog avstånd från tanken att ha sex med honom. Trots detta har V.D. upprepat och närgånget framhärdat i sin begäran att få köpa sex i syfte att övertyga N.L. att göra något hon alltså hade tagit avstånd från. Hans handlande har utförts på ett sätt som ofredat N.L. och varit ägnat att kränka hennes sexuella integritet.

I NJA 2017 s. 393 dömde Högsta domstolen en person för sexuellt ofredande. Den tilltalade hade i en rulltrappa fotograferat under en kvinnas kjol i omedelbar närhet av hennes underliv. Den huvudsakliga frågan i målet var om det för straffansvar för sexuellt ofredande – på motsvarande sätt som gäller för ofredande enligt 4 kap. 7 § brottsbalken – krävs att den angripne uppfattat angrep-

pet när det utförts. Högsta domstolen besvarade frågan nekande. När det gäller frågan om kravet på sexuell inriktning uttalade Högsta domstolen följande.

10. Enligt uttalanden i förarbetena ska en gärning, för att vara straffbar som sexuell ofredande, ha en sexuell inriktning genom att den på något sätt ska syfta till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift (se a. prop. s. 149). Uttalandet har kritiserats i olika sammanhang, bl.a. av 2008 års sexualbrottsutredning som konstaterade att uttalandet hade lett till att domstolarna i större utsträckning hade kommit att ställa krav på en särskild avsikt hos gärningsmannen. Mot den bakgrunden föreslog utredningen att bestämmelsen om sexuell ofredande skulle ändras i syfte att tydliggöra att gärningsmannens avsikt inte skulle tillmätas någon betydelse. (Se SOU 2010:71 s. 377.) Förslaget ledde inte till lagstiftning. Utan att ställning togs till frågan om betydelsen av gärningsmannens avsikt bekräftades att bestämmelsen även i fortsättningen ska träffa sådant handlande som har en tydlig sexuell inriktning och att straffansvar förutsätter ett sexuell intresse hos gärningsmannen (se prop. 2012/13:111 s. 55).

11. För att ett agerande ska bedömas som sexuell ofredande måste det ha en tydlig sexuell inriktning eller prägel. Ett sådant krav följer redan av att handlandet ska vara ägnat att kränka offrets sexuella integritet (jfr NJA 2016 s. 129). Utan det kravet skulle också bestämmelsen komma att få en alltför stor räckvidd och omfatta fall som rimligen bör falla under andra straffbud eller helt utanför det kriminaliserade området.

12. Kravet på att handlingen måste ha en sexuell inriktning eller prägel kan emellertid inte uppfattas på så sätt att gärningsmannens personliga syften är avgörande för straffbarheten. Ett sådant krav är inte förenligt med vare sig det skyddsintresse som ligger bakom bestämmelsen eller vad som i övrigt gäller vid sexualbrotten (jfr NJA 2013 s. 548). Ett sådant krav harmonierar också mindre väl med att bedömningen av om gärningen kränker den sexuella integriteten ska göras objektivt.

Högsta domstolen har vidare i två avgöranden, NJA 2018 s. 443 ”Den oönskade beröringen” och NJA 2018 s. 1091 ”Den oönskade beröringen II”, prövat åtal för sexuell ofredande. I båda fallen var det fråga om kroppsliga beröringar. Högsta domstolen uttalade att bedömningen av om en gärning varit ägnad att kränka den sexuella integriteten ska göras från objektiva utgångspunkter utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Av betydelse vid den bedömningen är exempelvis vem som företar handlingen, mot vem den riktas samt i vilken miljö och i vilket sammanhang gärningen sker. Gärningsmannens personliga syften är inte styrande för straffbarheten. Inte heller är det avgörande för straffbarheten hur målsäganden har upplevt händelsen. För att ett agerande ska vara ägnat att kränka offrets sexuella integritet måste handlandet ha en tydlig sexuell inriktning eller prägel. Detta krav innebär en kvalificering av det sexuella inslaget och medför att inte varje handling som är olämplig eller klandervärd träffas av straffansvaret. Högsta domstolen konstaterade att ofredandebrottets tillämpningsområde i viss mån sammanfaller med bestämmelsen om sexuell ofredande. Ett handlande som inte har en tillräcklig sexuell inriktning eller prägel för att utgöra ett sexuell ofredande kan i stället falla under straffbudet om ofredande. Att uttrycket ofredande används i båda bestämmelserna

innebär emellertid inte att sexuellt ofredande är en kvalificerad form av ofredande. Det ena brottet är ett sexualbrott där skyddsintresset är den enskildes sexuella integritet medan ofredandet är ett fridsbrott genom vilket den enskilde skyddas mot gärningar som är fridsstörande. Vid ofredande i form av handgripligt antastande förutsätts det för ansvar att gärningen innebär en kännbar fridskränkning. Agerandet ska alltså präglas av viss hänsynslöshet. Det medför att inte varje beröring som är oönskad av den utsatte och som av denne uppfattas som otrevlig eller obehaglig, omfattas av straffansvaret. Kravet på kännbar fridskränkning innebär således en begränsning av det kriminaliserade området.

Doktrinen

I Norstedts kommentar till brottsbalken uttalas att bestämmelsen om sexuellt ofredande bl.a. omfattar den som genom ord eller handlande ofredar en annan person på ett sätt som typiskt sett duger för att kränka den andres sexuella integritet. Offrets uppfattning av vad som är kränkande har inte någon avgörande betydelse. För bedömningen kan det vara av betydelse mot vem handlandet företas och den kan påverkas av såväl tids- som miljöförhållandena. Inte varje angrepp med sexuell inriktning mot en enskild person hör med nödvändighet hit. Användandet av könsord och andra yttranden med sexuella påståenden faller utanför tillämpningsområdet om syftet är annat än rent sexuellt, utan i stället att uttala en svordom. Ett exempel som hänförs till tillämpningsområdet är tydliga sexuella kontakter per telefon eller e-post (se Bäcklund m.fl., Brottsbalken [version 1 juli 2020, JUNO], kommentaren till 6 kap. 10 § under rubriken Blottande eller ofredande).

Nils Jareborg m.fl. uttalar att en förutsättning för att en gärning ska bedömas som sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken är att den typiskt sett duger för att kränka den andres sexuella integritet. Någon kränkning behöver inte ha skett i det enskilda fallet, och det har inte heller avgörande betydelse att någon känner sig kränkt. Vidare påverkas bedömningen av i vilken miljö och i vilket sammanhang gärningen företas. Viss hänsyn måste tas till om den riktas mot en vuxen eller mot ett barn. Samhällets allmänna toleransnivå i fråga om sexuella företeelser är enligt författarna inte konstant (se Nils Jareborg/Sandra Friberg/Petter Asp/Magnus Ulväng, Brotten mot person och förmögenhetsbrotten, 2 uppl., 2015, s. 129).

Ofredande

Bestämmelsen

Enligt 4 kap. 7 § brottsbalken döms den för ofredande som fysiskt antastar någon annan eller utsätter någon annan för störande kontakter eller annat hänsynslöst agerande, om gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt.

Förarbetsuttalanden

Straffbestämmelsen om ofredande i 4 kap. 7 § brottsbalken fick sin nuvarande lydelse den 1 januari 2018. Bestämmelsen förtydligades och moderniserades samtidigt som det straffbara området i viss mån utvidgades. I propositionen till lagändringen konstaterades att straffbestämmelsen om ofredande, förutom straffskalan, varit oförändrad sedan brottsbalkens tillkomst. Den straffbara gärningen hade dittills bestått i att handgripligen antasta eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende annars ofreda någon annan (se prop. 2016/17:222 s. 1 och 57).

I propositionen konstaterades vidare att vid ofredandebestämmelsens tillkomst uttalades i förarbetena att för att en gärning ska vara straffbar som ofredande genom hänsynslöst beteende krävs att den enligt en vanlig värdering kan sägas utgöra en kännbar fridskränkning. Det uttalandet ansågs ha fortsatt giltighet och sammanfatta skyddsintresset väl. Genom att direkt i lagtexten klargöra att endast gärningar som orsakar kännbara fridskränkningar omfattas av straffansvar lades en ”undre ribba” för vilka fridskränkande beteenden som omfattas av straffansvar som också knöt an till befintlig rättspraxis (se a. prop. s. 59).

I och med 2018 års lagändringar konstruerades straffbestämmelsen som ett abstrakt farebrott; endast gärningar som typiskt sett kränker någons frid omfattas av straffansvar. I propositionen uttalas att genom avgränsningen till typiska effekter undantas gärningar som kan vara ovälkomna, otrevliga eller obehagliga men som den enskilde rimligen ska kunna tåla. Samtidigt måste viss hänsyn tas till situationen och till målsäganden. Bedömningen av om gärningen varit ägnad att orsaka allvarlig skada får alltså göras med hänsyn också till omständigheter hänförliga till målsäganden i det enskilda fallet. Det straffbara området begränsades till sådana gärningar som mer påtagligt kan störa, orsaka obehag eller oro. Detta kommer i straffbestämmelsen till uttryck genom att gärningar som är ägnade att kränka någons frid på ett kännbart sätt är straffbara. Den praxis som tidigare utbildats kring vad som utgör en kännbar fridskränkning anges därmed ha fortsatt relevans för att avgränsa det straffbara området (se a. prop. s. 59 f.).

De gärningar som bör vara straffbara beskrivs i straffbestämmelsen som hänsynslösa ageranden. I syfte att förtydliga tillämpningsområdet anges exempel på vissa fridsstörande ageranden som kan utgöra ofredande. Ett typfall är ofredande genom handgripligt antastande. Ett annat exempel är att utsätta någon annan för störande kontakter. Slutligen kan ofredande begås genom annat hänsynslöst agerande. För att agerandet ska vara straffbart krävs att det kan beskrivas och upplevas som hänsynslöst. I propositionen anges som exempel på sådana hänsynslösa ageranden att allvarligt skrämma eller störa någon genom t.ex. höga ljud eller pyroteknik, att filma någon på ett påträngande sätt eller att filma en naken person så att denne märker det. Även mer subtila kontakter som t.ex. att någon följer efter någon annan under en viss tid eller återkommande står

utanför någons bostad omfattas, förutsatt att förföljandet uppfattas av den som förföljs och har viss varaktighet eller frekvens. Den praxis som utbildats kring ofredande genom hänsynslöst beteende anges i stor utsträckning kunna vara vägledande för vad som utgör ett hänsynslöst agerande. När det gäller enstaka yttranden uttalades följande (se a. prop. s. 61 ff.).

En särskild fråga är i vilken utsträckning framförande av ett enstaka yttrande bör kunna leda till straffansvar på grund av yttrandets innehåll. Att göra kränkande uttalanden till en annan person kan i många fall med tillämpning av 5 kap. 3 § straffas som förolämpning. Har uttalandet varit av sexualiserad natur kan ansvar för sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § komma i fråga. Däremot har det i princip inte ansetts tillräckligt för att grunda straffansvar för ofredande att vid ett enstaka tillfälle framföra grova och kränkande uttalanden till någon annan, om inte uttalandena framförts på ett sådant sätt att gärningen som helhet framstår som hänsynslös (jfr t.ex. NJA 2000 s. 661 och Svea hovrätts dom den 28 september 2015 i mål nr B 9461-14). Enstaka meddelanden har dock i andra situationer ansetts straffbart som ofredande; lämnande av falska bud om en närståendes död är ett sådant exempel (jfr prop. 1962:10 s. B 116).

Utredningen anser att enstaka yttranden i vissa särskilda situationer bör vara straffbara enbart utifrån sitt innehåll. Som *Justitiekanslern*, *Mediegrundlagskommittén (ordföranden)* och *Sveriges Radio* framhåller skulle en sådan ordning innebära att ofredandebrottet i viss utsträckning går från att straffbelägga hur någon betar sig eller yttrar sig till att straffbelägga vad personen yttrar. Bedömningen av om en gärning utgör ofredande måste enligt regeringen alltid göras utifrån en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. I likhet med utredningen anser regeringen att innehållet i enstaka yttranden i begränsad utsträckning bör kunna ge uttryck för ett sådant hänsynslöst agerande som bör utgöra straffbart som ofredande under förutsättning att gärningen också är ägnad att kränka någons frid på ett kännbart sätt. Det bör förutom lämnande av falska dödsbud till exempel kunna utgöra ett hänsynslöst agerande att framföra yttranden som - utan att utgöra hot om brottslig gärning - ifrågasätter någons människovärde, rätt till liv och till sin trygghet eller på annat sätt ger uttryck för hat mot någon. Exempel på sådana yttranden kan vara att med enfasett uppmåna någon att ta livet av sig eller att framföra grova och detaljerade kränkningar av sexualiserad eller våldsam natur. För att ett hänsynslöst yttrande ska vara straffbart krävs att gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt. Så kan vara fallet om yttrandet riktar sig mot en särskilt sårbar person - t.ex. en person som är utsatt för trakasserier och mobbning - eller till någon som befinner sig i en beroendeställning, t.ex. ett barn till den som gör uttalandet. Även sammanhanget där yttrandet sker är av betydelse. Yttranden som uttalas inom ramen för en hetsig ordväxling bör normalt inte omfattas av straffansvar medan uttalanden som sker opåkallat och överraskande i större utsträckning kan vara ägnade att vara fridskränkande. Även den omständigheten att ett yttrande sker på ett forum som många människor har tillgång till bör kunna vara av betydelse.

Beträffande förhållandet till andra straffbestämmelser konstaterades i propositionen att ofredandebrottet har ett tillämpningsområde som i viss mån sammanfaller med andra straffbestämmelser, t.ex. sexuellt ofredande. Om förutsättningar föreligger att döma för såväl sexuellt ofredande som ofredande bör det endast dömas för sexuellt ofredande (se a. prop. s. 64).

Praxis

I NJA 2000 s. 661 hade en hyresvärd åtalats för ofredande riktat mot en hyresgäst. Hyresvärden hade ringt på hos hyresgästen som öppnade dörren. Enligt åtalet hade hyresvärden utanför lägenhetsdörren skrikit att han skulle göra brasved av hyresgästens möbler, att hennes barn var horungar, att hon var den största fittan som gått i ett par skor samt att hon var en djävla hora. Högsta domstolen konstaterade att för att en handling ska utgöra ofredande krävs enligt lagtexten att det är fråga om ett hänsynslöst beteende. Att göra kränkande uttalanden till en annan person kan i många fall straffas som förolämpning, men för att ofredande ska föreligga krävs att handlandet med hänsyn till omständigheterna innefattat en kännbar fridskränkning. I det aktuella fallet hade målsägandena främst reagerat mot de kränkande uttryck som hyresvärden använt. Det centrala i målet var således det grova språk han använt och de anklagelser han riktat mot hyresgästen. Högsta domstolen noterade att hyresvärden i och för sig hade haft ett legitimt ärende och att hans besök ägde rum vid en tidpunkt som inte kunde förväntas medföra onödiga störningar eller olägenheter. Ingenting tydde på att incidenten uppmärksammats av någon utomstående person. Därtill kom att hans besök, även om det medfört obehag för målsäganden, utgjorde en enstaka händelse och var av relativt kort varaktighet. Vid en samlad bedömning av omständigheterna fann Högsta domstolen att hyresvärdens handlande inte utgjorde ett sådant hänsynslöst beteende som krävdes för att ansvar för ofredande skulle kunna ådömas. Slutligen konstaterades att frågan om handlandet utgjort förolämpning inte kunde prövas i målet.

Doktrinen

I Norstedts kommentar till brottsbalken uttalas att det har ansetts att en handling som består i att en man närmar sig en kvinna för att nå sexuell förbindelse faller under bestämmelsen om ofredande också om detta inte sker på ett handgripligt sätt. Av detta anges följa att också ett otillbörligt närmande i ord kan straffas med stöd av bestämmelsen. Vad som bör krävas är att närmandet verkligen är så grovt att det kan kallas för ofredande (se Bäcklund m.fl., Brottsbalken [version 1 juli 2020, JUNO], kommentaren till 6 kap. 10 § under rubriken Den brottsliga handlingen).

Min bedömning

Åklagaren yrkade i hovrätten att MS skulle dömas för sexuellt ofredande, alternativt olaga hot, eller för ofredande. Hovrätten har dömt MS för ofredande. För det fall Högsta domstolen skulle komma att meddela prövningstillstånd vidhåller jag emellertid påståendet om att MS gjort sig skyldig till sexuellt ofredande. Skälen för detta är följande.

För att någon ska dömas för sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken krävs att denne genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet. Som framgått i det föregående har Högsta domstolen i ”Rulltrappan” uttalat att för

att ett agerande ska bedömas som sexuellt ofredande måste det ha en tydlig sexuell inriktning eller prägel. Detta krav ska dock inte uppfattas som att gärningspersonens personliga syften är avgörande för straffbarheten. Ett sådant krav skulle enligt Högsta domstolen inte vara förenligt med bestämmelsens skyddsintresse och inte heller överensstämma med att bedömningen av om gärningen kränker den sexuella integriteten ska göras objektivt.

I ”Den önskade beröringen” och ”Den önskade beröringen II” uttalade Högsta domstolen att för att en handling ska anses ha varit ägnad att kränka målsägandens sexuella integritet krävs att handlandet har en tydlig sexuell inriktning eller prägel, vilket innebär ett krav på en kvalificering av det sexuella inslaget. Bedömningen av om ett handlande har varit ägnat att kränka den sexuella integriteten ska göras från objektiva utgångspunkter utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Av betydelse vid den bedömningen är exempelvis vem som företar handlingen, mot vem den riktas samt i vilken miljö och i vilket sammanhang gärningen sker. Gärningsmannens personliga syften är inte styrande för straffbarheten. Inte heller är det avgörande för straffbarheten hur målsäganden har upplevt händelsen. Kravet på tydlig sexuell inriktning eller prägel och den objektiverade bedömning som ska göras medför att inte varje handling som är olämplig eller klandervärd träffas av straffansvaret.

Hovrätten har funnit utrett att MS till JA uttalat att han skulle kunna våldta henne när han ville. MS hävdar att han skämtat och att uttalandet bottnade i jargongen på arbetsplatsen. Tingsrätten har i sin dom noterat att det var en hård jargong på arbetsplatsen med sexuella anspelningar från i vart fall MSs sida. Jag vill i detta sammanhang understryka att jag har mycket svårt att förstå att det kan vara ett skämt när en man säger till en kvinna att han skulle kunna våldta henne när han vill. Under alla förhållanden kan knappast någon tro att den kvinna som ett sådant uttalande riktas till kommer att uppfatta det som ett skämt. I stället är det enligt min mening så att ett sådant uttalande vid en objektiv betraktelse får anses som obehagligt och skrämmande. I det nu aktuella fallet kan MS knappast ha trott att JA skulle uppfatta hans uttalande om våldtäkt som ett skämt. JA blev också rädd och mådde dåligt efter händelsen. En annan sak är att uttalandet inte var allvarligt menat och att MS måhända själv fann någon form av nöje i det.

MSs uttalande om att han skulle kunna våldta JA när han ville gjordes under ett arbetspass nattetid på ett sjukhus när MS tjänstgjorde som sjuksköterska och JA som undersköterska. MS och JA befann sig i ett litet, trångt, rum och MS stod nära JA och talade direkt till henne. Efter uttalandet lämnade MS rummet. Uttalandet föregicks inte av någon ordväxling, utan uttalades plötsligt och opå kallat.

Bedömningen av om MSs uttalande varit ägnat att kränka JAs sexuella integritet ska göras objektivt utifrån omständigheterna vid det aktuella tillfället.

Vilket syfte MS haft med uttalandet saknar betydelse för straffbarheten. Det avgörande är i stället om det typiskt sett är fråga om en kränkning av den sexuella integriteten. Som nämnts är det objektivt sett ett uttalande som är mycket obehagligt och skrämmande att höra för en kvinna. Våldtäkt är ju som bekant det allvarligaste och mest integritetskränkande av sexualbrotten. Uttalandet gjordes på nära håll under ett pågående arbetspass nattetid i ett trångt utrymme. MSs uttalande kom plötsligt och var opåkallat. Vidare kan det förhållandet att en person tidigare ägnat sig åt sexuella anspelningar på en arbetsplats, från en målsägandes perspektiv, knappast göra saken bättre, tvärtom förstärks den sexuella inriktningen hos uttalandet.

Hovrätten har uttalat att det i praxis har iakttagits särskild försiktighet vid bedömningen av om verbala kränkningar ska bedömas som sexuellt ofredande. Därvid konstaterades att Högsta domstolen i NJA 1997 s. 359 funnit att de ord med tydlig sexuell innebörd som fällts var kränkande men att gärningsmannen med beaktande av omständigheterna under vilka uttalandena gjordes inte hade uppträtt på ett uppenbart sedlighetsårande sätt. Omständigheterna i 1997 års mål och i det nu aktuella målet skiljer sig emellertid enligt min uppfattning åt i ett par väsentliga avseenden. I det tidigare målet hade den tilltalade officeren dels kallat den värnpliktiga målsäganden för hora, dels uttalat: ”Har du varit inne på toaletten och knullat?”. Det var således fråga om smädelse, nedsättande uttalanden, av ärekränkande karaktär. I det nu aktuella fallet är det däremot fråga om ett skrämmande, närmast hotfullt, uttalande om möjligheten att begå ett allvarligt sexualbrott mot målsäganden. I 1997 års mål beaktade Högsta domstolen att uttalandena gjordes som ett led i en tillrättavisning av en underställd värnpliktig, som officeren ansåg inte hade reglementsenligt ordnad klädsel. I det nu aktuella fallet kom MSs uttalande plötsligt och opåkallat.

Mot bakgrund av det sagda anser jag att MSs uttalande haft en tydlig sexuell inriktning och prägel. Uttalandet har enligt min mening typiskt sett dugt till att kränka JAs sexuella integritet. Jag anser således att MS genom ord har ofredat JA på ett sätt som varit ägnat att kränka hennes sexuella integritet.

När det gäller brottets subjektiva sida är det enligt förarbetsuttalanden tillräckligt att gärningspersonen har uppsåt beträffande de faktiska omständigheter som utgör underlag för domstolens värdering av frågan om de varit ägnade att kränka offrets sexuella integritet. MS har tveklöst haft uppsåt beträffande sitt uttalande och övriga omständigheter vid gärningen. Han bör därför dömas för sexuellt ofredande.

Om Högsta domstolen skulle finna att MSs handlande inte varit ägnat att kränka JAs sexuella integritet bör han enligt min mening dömas för ofredande enligt 4 kap. 7 § brottsbalken.

Som framgått i det föregående konstruerades bestämmelsen om ofredande vid 2018 års lagändringar som ett abstrakt farebrott; endast gärningar som typiskt sett kränker någons frid omfattas av straffansvar. I propositionen uttalades att genom avgränsningen till typiska effekter undantas gärningar som kan vara ovälkomna, otrevliga eller obehagliga men som den enskilde rimligen ska kunna tåla. Samtidigt måste viss hänsyn tas till situationen och till målsäganden. Bedömningen av om gärningen varit ägnad att orsaka allvarlig skada får alltså göras med hänsyn också till omständigheter hänförliga till målsäganden i det enskilda fallet. Det straffbara området begränsades till sådana gärningar som mer påtagligt kan störa, orsaka obehag eller oro. För att ett agerande ska vara straffbart krävs att det kan beskrivas och upplevas som hänsynslöst.

När det gäller enstaka yttranden uttalades i propositionen att kränkande uttalanden i många fall kan straffas som förolämpning och om uttalandet varit av sexualiserad natur kan ansvar för sexuellt ofredande komma i fråga. Vidare uttalades att innehållet i enstaka yttranden i begränsad utsträckning bör kunna ge uttryck för ett sådant hänsynslöst agerande som bör vara straffbart som ofredande under förutsättning att gärningen också är ägnad att kränka någons frid på ett kännbart sätt. Förutom lämnande av falska dödsbud bör det till exempel kunna utgöra ett hänsynslöst agerande att framföra yttranden som - utan att utgöra hot om brottslig gärning - ifrågasätter någons människovärde, rätt till liv och till sin trygghet eller på annat sätt ger uttryck för hat mot någon. Exempel på sådana yttranden kan vara att med emfas uppmana någon att ta livet av sig eller att framföra grova och detaljerade kränkningar av sexualiserad eller våldsam natur. För att ett hänsynslöst yttrande ska vara straffbart krävs att gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt. Vidare anges sammanhanget där yttrandet sker vara av betydelse. Yttranden som uttalas inom ramen för en hetsig ordväxling bör normalt inte omfattas av straffansvar medan uttalanden som sker opåkallat och överraskande i större utsträckning kunna vara ägnade att vara fridskränkande.

MS har sagt till JA att han skulle kunna våldta henne när han ville. Det är således fråga om ett skrämmande uttalande om att när som helst kunna begå ett allvarligt sexualbrott mot målsäganden. Uttalandet har inte gjorts inom ramen för en hetsig ordväxling, utan har skett opåkallat och överraskande. Det är ett uttalande som mera påtagligt kan störa och orsaka obehag och oro och som en kvinna i den situation som JA befann sig inte rimligen ska kunna tåla. MSs uttalande måste enligt min uppfattning kunna beskrivas och upplevas som hänsynslöst och ha inneburit en sådan kännbar fridskränkning som krävs för straffansvar. Uttalandet har således utgjort ett hänsynslöst agerande som varit ägnat att kränka JAs frid på ett kännbart sätt.

MS har haft uppsåt beträffande sitt uttalande och övriga omständigheter vid gärningen. Han bör därför anses ha gjort sig skyldig till ofredande.

När det gäller frågan om skadestånd har hovrätten noterat att MS vid fällande dom vitsordat kränkingsersättning om 5 000 kronor. Även i tingsrättens dom har antecknats att MS godtagit en ersättning om 5 000 kronor som skäligen och för sig. MS har, som det får förstås, nu i Högsta domstolen ändrat sin inställning till skadeståndsyorkandet och hävdar att målsäganden under alla omständigheter inte har rätt till skadestånd. Gärningen har enligt MS inte utgjort en så allvarlig kränkning som berättigar till skadestånd.

Enligt min mening har MS, oavsett om han döms för sexuellt ofredande eller ofredande enligt 4 kap. 7 § brottsbalken, allvarligt kränkt JA genom brott som innefattar ett angrepp mot hennes frid. Han ska därför utge kränkingsersättning enligt 2 kap. 3 § skadeståndslagen. Det kan noteras att enligt förarbetsuttalanden är sexualbrotten sådana att de regelmässigt innebär en allvarlig kränkning. Sådant sexuellt ofredande som enbart består i att någon blottar sig torde dock endast i undantagsfall anses innebära en så allvarlig kränkning att ersättning ska betalas (se prop. 2000/01:68 s. 65).

Processuella frågor

Frågan om prövningstillstånd

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en överprövning kan sålunda enligt motiven inte föranleda dispens på denna grund (se Fitger m.fl., Rättegångsbalken m.m. [version 1 april 2020, JUNO], kommentaren till 54 kap 10§).

MS hävdar att hans uttalande inte uppfyller rekvisiten för ofredande och att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen klargör hur skämtsamma uttalanden ska bedömas. Vidare bör klargöras när målsäganden har rätt till skadestånd vid ofredanden.

Som framgått i det föregående vidhåller jag, för det fall Högsta domstolen skulle komma att meddela prövningstillstånd, påståendet om att MS gjort sig skyldig till sexuellt ofredande. Om förutsättningar föreligger för att döma för sexuellt ofredande kommer påståendet om ofredande, dvs. att MSs uttalande i vart fall varit hänsynslöst och ägnat att kränka JAs frid på ett kännbart sätt, inte att prövas. Målet är därför mindre väl lämpat för en prövning av om MS gjort sig skyldig till ofredande.

Med hänsyn till det processuella läget finns det enligt min mening inte heller skäl att överväga om det vore av vikt för ledning av rättstillämpningen att

Högsta domstolen uttalade sig om MSs uttalande varit ägnat att kränka JAs sexuella integritet, dvs. om han gjort sig skyldig till sexuellt ofredande.

Enligt min mening skulle en prövning av MSs överklagande inte vara av vikt för ledning av rättstillämpningen. Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bevisning m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen skulle komma att meddela prövningstillstånd.

Katarina Johansson Welin

Lars Persson

Kopia till:
Utvecklingscentrum
Göteborgs åklagarkammare (AM-4837-19)